

Gerdjan Hofste: 'De koelkast is de enige goede plek om biest hygiënisch te bewaren'

Verbeterslag in biestmanagement

Het standaardadvies voor de biestgift is bekend: zo snel mogelijk een ruime portie. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Diergeneeskundestudent Gerdjan Hofste ontwikkelde daarom een praktische handleiding voor beter biestmanagement.

tekst Florus Pellikaan

Een snelle en ruime biestverstrekking blijkt in de praktijk lang niet altijd goed te lukken. 'De meeste veehouders zien het belang van een goede biestverstrekking wel in, maar dikwijls ontbreekt een duidelijke structuur en ontbreken de juiste materialen. Hierdoor wordt de biestverstrekking als een zware belasting gezien', stelt Gerdjan Hofste. 'Gebruik je bijvoorbeeld een onhandige speenfles die ook nog eens moeilijk schoon te maken is, dan kun je ertegenop zien om die te gebruiken. Met als resultaat dat niet ieder kalf tijdig de gewenste hoeveelheid biest krijgt.' Deze praktijkervaring was voor de adviseurs van Vetvice aanleiding om afstudierend diergeneeskundestudent Gerdjan Hofste opdracht te geven om een praktische handleiding voor biestverstrekking te schrijven. Hofste werkte hiervoor samen met de Universitaire Landbouwhuisdieren Praktijk (ULP) en bezocht een kleine twintig veehouders.

Colostrummeter op elk bedrijf

Gerdjan Hofste hanteert als minimale biestgift de vuistregel van ten minste twee liter binnen twee uur en in totaal minimaal vier liter binnen zes uur. 'Snelheid is hierbij erg belangrijk. De hoeveelheid afweerstoffen in de biest van de koe begint direct na de afkalven te dalen. Twaalf uur na de geboorte is die al met veertig procent afgenomen. Aan de andere kant neemt ook de doorlaatbaarheid van de darmen van het kalf voor afweerstoffen af. Zes uur na de geboorte is die al met meer dan zestig procent ver-

minderd', stelt Hofste. Om ervoor te zorgen dat de biest in de lebmaag en niet in de pens terecht komt, is het belangrijk om biest van rond de veertig graden aan te bieden. 'De veehouder moet opletten dat de biest zo min mogelijk afkoelt. Dat is beter dan opnieuw opwarmen.' Hofste breekt daarmee niet alleen een lans voor het controleren van de temperatuur van de biest, maar hij pleit ook voor het controleren van de hoeveelheid afweerstoffen. 'Elke veehouder zou hiervoor een colostrummeter moeten hebben. Heeft een koe te weinig afweerstoffen in de biest, dan kun je direct beslissen biest te ontdooien. Hebben koeien structureel te weinig afweerstoffen, dan is vaccineren een goede optie.'

Natuurlijke melkafgifte

De uitgebreide praktische handleiding bevat geen voorkeur voor het verstrekken van biest via een fles of een speenemmer. Belangrijker vindt Hofste de hygiëne. 'Tijdens mijn bedrijfsbezoeken bleek het met de hygiëne het vaakst fout te gaan. Speenemmers worden tussen kalveren uitgewisseld en er worden flessen gebruikt die nauwelijks schoon te maken zijn.' Hofste adviseert bijvoorbeeld om eenlingboxen en speenemmers te nummeren, zodat ieder kalf zijn eigen emmer heeft. Ook is het van belang om na iedere voerbeurt de emmers met heet water schoon te maken. 'In een speenemmer blijft altijd een laagje melk staan waarin bacteriën weelderig groeien.' Bij biestverstrekking via een speenfles gaat de voorkeur uit naar een fles met

luchttoelaat, zodat de fles niet vacuüm wordt gezogen. 'Het bevordert de opnamehoeveelheid als het kalf kan doordrinken en als de biest constant beschikbaar komt zoals bij de natuurlijke melkafgifte van een koe. Ik zie in de praktijk ook colaflessen met een tepelvoering erop, maar de kans dat de melk dan in de pens of de longen terecht komt, is te groot.' Spenen dienen één keer per half jaar te worden vervangen om te voorkomen dat zich in de poreuze speen bacteriën gaan nestelen. Hofste adviseert veehouders dit op de kalender te zetten. Zowel flessen en speenemmers als sondes moeten op de kop worden weggehangen, zodat ze hygiënisch kunnen opdrogen. In niet goed opgedroogde materialen gaat bacteriegroei door. Het gebruik van een sonde adviseert Hofste als het kalf anders te weinig biest opneemt doordat het bijvoorbeeld slecht drinkt. 'Maar maatschappelijk gezien en voor het kalf is het beter om de biest via een speen te verstrekken. De benutting van de afweerstoffen is beter als het kalf zelf drinkt. Daarom is het advies ook om met sondevoeding grotere hoeveelheden te geven dan met een speen, tot vier liter direct na de geboorte.'

Ontdooien op 60 graden

Of de sonde goed geplaatst is, kan gemakkelijk gecontroleerd worden. 'Wanneer in de hals de sonde te voelen is, zit deze altijd goed', verzekert Hofste. Door eerst de zuigreflex op te wekken, slikt het kalf de sonde ook gemakkelijker in.

Het bewaren van de biest noemt Hofste naast hygiëne als een punt dat in de praktijk vaak fout gaat. 'De koelkast is de enige goede plek om biest hygiënisch een aantal dagen te bewaren. Buiten de koelkast is de bacteriegroei te groot. Door de biest in kleine porties te verdelen, koelt die ook snel af.' Biest kan maximaal een jaar bewaard worden in de diepvries. 'De kwaliteit van biest neemt in de diepvries langzaam af. Na een jaar kunnen er ook andere ziektekiemen op een bedrijf spelen, waar de ingevroren biest nog geen afweerstoffen tegen bevat.' De handleiding adviseert om biest bij voorkeur in te vriezen in bakjes of zakjes met een groot contactoppervlak, zodat ontdooien snel verloopt. 'Maar het ontdooien mag niet met water dat warmer is dan zestig graden, omdat dat de afweerstoffen schaadt.' Hofste raadt veehouders aan om het biestmanagement bij voorkeur eens kritisch met de dierenarts te bespreken en te controleren. |

De praktische handleiding 'Eerste biestvoorziening' is voor iedereen beschikbaar via www.vetvice.nl

Gerben Kool, parttime melkveehouder te Linschoten:

'Elke dag kijk ik ernaar uit dat ik 's avonds weer mag melken. Het is een rustmoment, in de melkput sta ik twee uur de dag te overdenken. Met een muziekje erbij kom ik dan helemaal tot mezelf. Dat heeft toch iedereen nodig?' (Bo)

Elly Doeser, melkveehouder te Noordbroek:

'Koeien zijn prachtige, intelligente en heerlijk ruikende dieren.' (Hk)

Bas Engelen, directeur KI Samen:

'In de fokkerij kun je nog steeds niet alleen afgaan op techniek en cijfers. Je hebt kenners en liefhebbers van goede koeien nodig om werkelijk vooruit te gaan.' (Bo)

Johan Brandsma, melkveehouder te Anjum:

'Ik zet niet alles op alles om een topproductie uit de koeien te halen. Als de koeien niet op de tenen lopen, hoeft ik dat als ondernemer ook niet.' (NO)

Walter Bosgoed, melkveehouder te Denekamp:

'Het kruisen heeft ons geen windeieren gelegd. Ik vind het een uitdaging mensen te overtuigen, zodat ze kiezen voor het fokken van probleemloze koeien.' (Bo)

Douwe Zijlstra, melkveehouder te Hallum:

'We zijn in omschakeling naar biologische productie en daar hoort weidgang bij. De koeien moesten daaraan wennen.

Voor sommige dieren duurde het een maand voordat ze het grazen "geleerd" hadden. We hebben een paar aangekochte koeien die al wel gewend waren te grazen en daar kon de rest het mooi van afkijken.' (Bo)

Sieta van Keimpema, voorzitter Dutch Dairyman Board:

'Je kunt de boereneconomie niet vergelijken met andere sectoren. Wij maken kosten en leveren en moeten afwachten wat we beuren. Een aannemer gaat pas bouwen als het geld is overgemaakt en hij kan bouwvakkers ontslaan als het even tegenzit.' (LC)

Rudy Rabbinge, emeritus hoogleraar Wageningen:

'Je moet geen tegenstelling suggereren tussen honger en dierenwelzijn. Dierenwelzijn en veehouderij kan heel goed samengaan met een hoge productiviteit.' (dV)

Stef Diever, voormalig melkveehouder te Echtenerbrug:

'Ik houd erg van de Friese roodbonte koeien. Het zijn echte cultuurkoeien. Het ontspannende spreekt mij aan. Je ziet ze veel te weinig.' (NO)

Hans van Bergen, melkveehouder te Oeffelt:

'Ik wil best terug naar mrij, maar dan moet de stier beter zijn dan Alpenrex. Dat is nog niet zo. Ook is geen fh-stier beter dan Tops.' (Bo)

Herman van Lenthe, topmelker te Dalfsen

'De koeien worden alweer op zestig dagen na het afkalven geïnsemineerd. Je hebt daar-

door wel eens een rietje extra nodig, maar je hebt de koe wel weer aan de gang. En als je op tijd begint te insemineren, sta je ook wel eens versteld.' (Mm)

Henk Hemmink, melkveehouder te Bruchterveld:

'Boeren kruisen niet voor niks. De holsteinkoe moeten we eerst weer op orde krijgen. De gebruikskennmerken zijn door de jaren heen verwaterd.' (Mm)

Dirk-Jan Schoonman, voorzitter NMV:

'We zijn voor de menselijke maat. We kunnen best leven met een maximum aantal dieren per bedrijf. Die grens hangt af van het aantal dieren dat kan weiden. Vijfhonderd koeien die buiten lopen en in een grote stal worden gehouden, daar is niets op tegen.' (Mm)

Jan de Vries, mede-eigenaar AI Total

'Zelfs wanneer de huidige generatie genomicsieren ietwat overschat zou zijn, zijn ze nog altijd hoger dan de huidige generatie fokstieren.' (Hp)

Dirk Stuij, melkveehouder te Ottoland:

'Van ons mogen lactaties best lang duren, dan helpt de persistente melkproductie ook weer. Dan kunnen koeien in pakweg zes lactaties 100.000 kilo melk produceren.' (mk)

Marije Klever, melkveehouder te De Meern:

'Wat er ook op mijn pad komt, ik wil absoluut koeien blijven melken. Melken vind ik heerlijk. Ontspannend. Tijdens het melken raakt mijn hoofd leeg.' (mk)

Bronnen: Boerderij (Bo), Herkauwer (Hk), Nieuwe Oogst (NO), Leeuwarder Courant (LC), de Volkskrant (dV), Melkveemagazine (Mm), Hlplus (Hp), melk (mk)